

Д. А. Шчатко

АФІКСАЛЬНЫЯ ДЗЕЯСЛОВЫ СА ЗНАЧЭННЕМ АДМОЎНАГА ЗАВЯРШЭННЯ ДЗЕЯННЯ Ў БЕЛАРУСКАЙ І НЯМЕЦКАЙ МОВАХ

Вывучэнне катэгорыі інтэнсіўнасці – важны аспект сучаснага мовазнаўства. Мэта нашага даследавання – выявіць спосабы і сродкі выражэння значэння адмоўнага завяршэння высокаінтэнсіўнага дзеяння. Аб’ект даследавання – беларускія дзеясловы з конфіксам *да- -цца* і іх нямецкія адпаведнікі, прадмет даследавання – спосабы і сродкі рэпрэзентацыі значэння адмоўнага завяршэння дзеяння.

Фармальна-семантычны аналіз абраных дзеясловаў дазволіў зрабіць наступныя высновы:

1. Беларускія дзеясловы з конфіксам *да-...-цца* стылістычна маркіраваныя (у лексікаграфічных даведніках паметай *разм.*), і большасць мае пеяратыўныя канатацыі, напрыклад: *Маўчыце вы, дагаспадарыліся. Гэта ж трэба, з восені засекі падмецены, ні каліва мукі няма* (Р. Сабаленка. “Іду ў жыццё”).

2. Нямецкія адпаведнікі для 5 беларускіх дзеясловаў утвораны сінтаксічным спосабам пры дапамозе наступных прыставак і паўпрыставак (табліца 1):

Табліца 1

Прыставачныя нямецкія адпаведнікі

1	ÜBER-	дабегацца – <i>sich überlaufen</i> , дапрацавацца – <i>sich überarbeiten</i>
2	KAPUTT-	дагаварыцца – <i>kaputtreden</i> , даездзіцца – <i>kaputfahren</i> , дапрацавацца – <i>kaputtarbeiten</i>
3	AB-	дагаспадарыцца – <i>abwirtschaften</i>
4	HERUNTER-	дагаспадарыцца – <i>herunterwirtschaften</i>

3. Адапаведнікі для астатніх 10 беларускіх адзінак (66%) утвораны аналітычным спосабам з дапамогай прыслоўяў па наступных мадэлях (табліца 2):

Табліца 2

Аналітычныя нямецкія адапаведнікі

1	sich + ADV. + VERB	дабегацца/ датанцавацца/ дачытацца/ дагуляцца (да стомы) – <i>sich müde laufen/ tanzen/lesen/ spielen</i> , даспявацца/дапецца (да хрыпаты) – <i>sich heiser singen</i>
2	VERB + bis SUB	даваявацца – <i>kämpfen bis zum/zur...</i> , давучыцца – <i>lernen bis zum/zur Umfallen</i>

3. Семантыка нямецкіх і беларускіх дзеясловаў часам супадае толькі часткова. Напрыклад, дзеяслоў *kaputfahren*, '(ein Auto) als Fahrer eines Fahrzeugs [bei einem Unfall] erheblich beschädigen' — 'моцна пашкодзіць аўтамабіль (у аварыі)' не адпавядае больш шырокаму па значэнні бел. *даездзіцца*.

4. Паколькі канфікс *да- ... -цца* не ўказвае на канкрэтны адмоўны вынік, а нямецкія адзінкі тыпу *sich müde laufen*, *lernen bis zum Umfallen* выражаюць адмоўны вынік дзеяння экспліцытна, узнікае праблема пошуку адэкватных спосабаў перакладу такіх адзінак.